

ÖSKÜ KÖZSÉG

„ÚJ” TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

ÉS

„ÚJ” TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

TELEPÜLÉSI ÉRTÉKLELTÁR

A VI. TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

2. MELLÉKLETE

MEGBÍZÓ:
Öskü Község Önkormányzata
8191 Öskü, Szabadság tér 1.

2019. JÚLIUS

KÉSZÍTETTE:

Építész
Papai Építész Stúdió Kft.
8500 Pápa, Eötvös u. 24.
Mezei László okl. építészmérnök
TT/É 19-0006/07

1. Műemléki védettség

A Veszprém Megyei Kormányhivatal Veszprémi Járási Hivatal Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatala és a Lechner Lajos Tudásközpont Nonprofit Kft. adatszolgáltatása alapján a műemléki nyilvántartásban műemléki azonosítóval és törzsszámmal megjelölve az alábbi műemlékek szerepelnek.

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
10130/5547	49	Mecset utca	Műemlék I. 1600-17/1951. KM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Kerek kápolna.

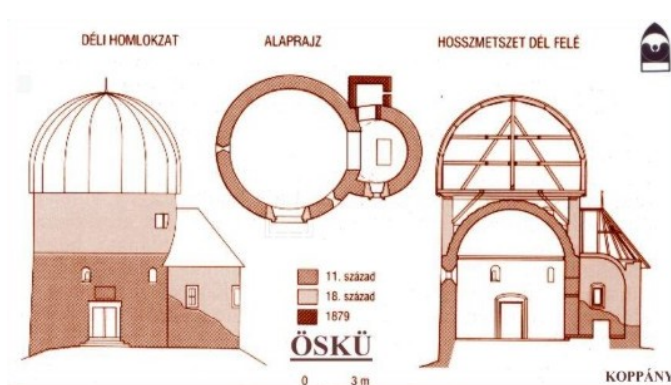
Öskü első említése egy 1082-re keltezett Szt. László korabeli oklevélben történik. Ebben az időben a Kerek templom már működő egyházi épületként szerepel, de hogy mióta használták arról nem történik említés.

Külseje valószínűleg lényegesen eltért a mai állapotától. Nem tudjuk hogy falain voltak-e román stílusra jellemző díszítések, de az biztosra vehető, hogy a szentélyhez kapcsolódó kis sekrestye még nem létezett (talán XIX. századi.) Teteje csúcsos lehetett, egy kis harangtoronnyal, középen a mai kettős kereszt helyén.

A főhajó déli oldalának a szemközti falig mért átmérője 8,2 m, még a nyugat-keleti irányba pedig – mivel a szentély egy keveset levág a hajó kör alakjából 7m. A hajó belső magassága a kupola tetejéig 8,45m, kívülről pedig kb. 17m. A szentély 3,9m hosszú és 3,4m széles, és alig 2m magas.

A falu a török hódoltság idején elnéptelenedett, ekkoriban a Kerektemplom hosszú ideig romos állapotú volt. Újjáépítésére, Öskü XVIII. századi benépesedése után került sor. A betelepülő sváb majd a kurucok általi elűzésük után, szlovák telepesek többé-kevésbé az eredeti állapotába állították vissza, de csúcsos teteje helyett, kupolás fedést kapott. Ekkor szentelték a Szent Kereszt Megtalálásának tiszteletére. A Kerektemplomot 1847-ig használták az ösküi római katolikusok, mivel az egyházközség megnövekedett létszáma miatt kinőtte épületét. Ekkorra elkészült a jelenleg használt plébániatemplom. A felhasználható felszerelési tárgyakat az új templomban helyezték el, köztük a kézzel fújtatott orgonát és a harangot (ekkor bontották le a kupoláról a kis harangtoronyt). Ettől kezdve az ösküi Kerektemplom kápolnaként funkcionált. Maradék berendezését később eltávolították, mivel állapota idővel nagyon leromlott. A templom köré a középkor óta folyamatosan temetkeztek és a temető még 1754-ben is használatban volt.

1878-ban Sztáray Antal gróf és felesége Batthyány Franciska grófnő a környék földbirtokosainak, a Zichy családnak a rokonai, újjáépítették az akkoriban elhanyagolt állapotú kápolnát, ennek emlékére őrizi a bejárat feletti vörös márvány emléktábla. A táblán a latin nyelvű felirat tévesen egykori török szentélyként (török mecsetként) említi az épületet. Emiatt sokáig ez a tévhit uralkodott és a helyiek nagy része ma is ezen a néven ismeri.

Zichy János 1843-48 között új templomot építtetett a faluban, a rotunda ettől kezdve kápolna gyanánt szolgált. A várpalotai uradalmat Zichy János vejei, Waldstein János és Sztáray Albert örökölték 1853-ban. Waldstein ezt követően bízhatta meg Yblt azzal, hogy a kápolnát mauzóleummá alakítsa át.

Ybl több tervváltozatot készített. Az elsőt, a hagyomány szerinti török kori eredethez visszanyúlva a templom mellé egy minaret-jellegű torony került, a rotunda kupoláját és az apszist pedig félköríves ablakokkal nyitotta meg. A másik terv romantikus stílusú, félpilléreken álló fiatornyokkal, kettős félköríves ablakokkal és a kupolán elhelyezett lanternával. A harmadik terv a kupolát megőrizte, alatta kettős félköríves ablakok láthatók. Az épület alá – annál nagyobb méretű - nyolcszögletű kripta került volna. A negyedik terven az apszis átalakításával két kisebb tornyot helyezett el.

Ybl egyik terve sem valósult meg. 1872-ben – a rotunda szikladombjának – átvágásával elkészült a vasút, az épület így ismét figyelmet kapott. 1878-ban Sztáray Antal helyreállította. A Kerektemplom legátfogóbb kutatására és restaurálására 1976-ban került sor Koppány Tibor vezetésével. A régészeti vizsgálat részben tisztázta a kápolna építésének szakaszait, de számos kérdésre nem sikerül választ találni, pl. voltak-e falfestmények a belső falakon.

KORREKCIÓS JAVASLAT

A szépen felújított épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
10133/5548	59	Újlaki köz 2.	Műemlék II. 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Ún. "Basa-lak".

Nehéz elképzelni, hogy magába foglalja egy középkori várkastély maradványait. Sajnálatos módon mivel komolyabb régészeti feltárás nem történt eddig, egykori kiterjedését és külső megjelenését nem igazán lehet meghatározni. Feltételezhető, hogy nem volt túlságosan nagyméretű. Minden valószínűség szerint, egy meglehetősen szépen kidolgozott épület lehetett, erre utalnak a hatvanas években napvilágra került faragott kőtömbök, melyek a Művelődési Ház előtti parkban láthatók.

Az Újlaky várkastélyt a XV. században említik írásos források, ismeretes az egyik várnagya bizonyos Kajári Pál (a vár parancsnoka). A vár katonai szerepe rövid ideig tartott, mivel időközben kiépült az ugyancsak Újlaky tulajdonban álló palotai vár, ennek megfelelően a török időkre teljesen elvesztette jelentőségét és feltételezhetően elhagyták. A mohácsi csata utáni évtizedekre valószínűleg csak romjai maradtak meg, köveit részben elhordták a környékbeli építkezésekhez.

A Basa-lak jelenlegi épülete XVIII. századi lehet, részben magába foglalja az egykori várkastély egyes részeit, de, hogy melyek ezek azt csak alapos régészeti feltárás és falkutatás tudná megállapítani. A pince kétségtelenül az eredeti épület része volt. Az épületet napjainkban is lakóháznak használják, ezért nem látogatható.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építéstörténeti, régészeti és falkutatást követően a környezetével együtt komplex program keretén belül javasolt felújítani. Az állagmegóvását addig biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
10126/5549	179	Szabadság tér 5.	Műemlék II. 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Római katolikus templom. Öskü római katolikus temploma, évszázadokon keresztül a dombon álló Kerektemplom volt, azonban a XIX. század elejére a gyülekezet kinőtte az épületet. 1843-ban indult meg a ma is álló plébániatemplom építése, melyet Zichy István gróf finanszírozott. Az építkezést 1848-ban fejezték be. A felhasználható felszerelési tárgyakat a Kerektemplomból hozták át, köztük egy kis kézzel fújtatott orgonát, amelyet aztán közadakozásból finanszírozva, 1900-ban lecseréltek egy, a pécsi Angster cég által gyártott új hangszerre. A belső teret a századfordulón Graits Endre festőművész festette ki, mára azonban csak a szentély díszítése maradt fenn. A templom főhajójának hossza 18,9 m, szélessége 9,7 m, a szentély hossza 5m, szélessége 7,3 m. Az épület magassága 12 m, a torony kb. 24 m magas. 1923-ban Németh József plébános erőfeszítései nyomán az államtól ajándékba kapott ágyúcső anyagból a templom egy 85kg-os és egy 140kg-os harangot öntetett Tóth Árpád veszprémi harangöntő mesterrel, az I. világháború idején rekvirált eredetiek helyett. Az 1990-es évek elején a római katolikus templom toronyórát kapott, melyet az egykori plébános Csonka László adományozott a gyülekezetnek. Értékes elem az ingatlanon a kaputól balra elhelyezett kereszt és feszület.

KORREKCIÓS JAVASLAT

A szépen felújított épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
10132/5550	036/1	Székesfehérvári műút	Műemlék II. 863-4/1953. FOM, 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Romkuti duzzasztógát. A műemlék építésének időpontját a források a Kr. u. I-II. század fordulójára teszik. A feltételezések szerint a területen fakadó források, patakok vizének felduzzasztásával létrehozott mesterséges tó, völgyzáró gátja volt, egyben megteremtette a lehetőséget az itt húzódó kisebb völgyön való áthaladásra is. A gát tetején húzódott az egykori római hadi út, amelynek nyomvonala jórészt megegyezik a mai 8. számú főúttal. Az olvasható források szerint a hosszúsága 158 m, átlagos magassága 4.5 m. Elképzelhető, hogy eredetileg mérete nagyobb volt. Az építmény kialakítása építészeti szempontból nagyon igényes, burkolata nagyméretű faragott kváderkövekből áll, amelyek eredete vitatott, egyes feltételezések szerint ez a külső burkolat középkori eredetű, de a belső szerkezet valószínűleg ókori. Sajnálatos módon a 8. sz. út építése során a gát tetejére magas töltést emeltek, ami alaposan megváltoztatta eredeti képét (korábban a régi út, közvetlenül a gát tetején haladt). Ráadásul megbontották az eredeti kőburkolatot, melyet nem túlságosan szakszerűen építettek vissza. A II. világháború végén a visszavonuló német csapatok súlyosan megrongálták a római gátat, amelyet aztán a szovjetek a kivezényelt környékbeli lakossággal állították helyre.

A gát történetéhez népi legenda is kötődik, mely szerint Kinizsi Pál, Mátyás király híres hadvezére egy alkalommal a török elől menekülve átugratott lovával a felhúzott zsilip felett, azóta a helyet Kinizsi ugratójaként is ismerik. A római kögát annak ellenére, hogy látványos és értékes műemlék, sajnos kevesek által ismert, mivel a műemlékekkel foglalkozó szakirodalom alig említi, így a turisták sem tudnak róla. Közigazgatásilag sajátos módon részben Öskühöz, részben pedig Pétfürdőhöz tartozik, a határ vonal a központi csatornán keresztül húzódik.

KORREKCIÓS JAVASLAT

A vízgyűjtő terület és a vízvédelmi műtárgyak komplex felújításával együtt kell kezelni, állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSEGI FOK
10129/5551	215/1	Fő utca 10.	Műemlék II. 22509/1958. ÉM 120344/1958. MM

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Evangélikus templom és lelkészlak. A történet kezdete 1718-ra nyúlik vissza, amikor húsz szlovák család települt be Ösküre Pozsony és Besztercebánya környékéről (Pavelkák, Hornyákok), akik tanítót fogadtak, illetve tartottak. A templom 1785-1786 évben épült fel kőből, fagerendákra cserépfedéssel. Ekkori kereszttel díszített tornya fazsindelyes volt, amelyet 1833-34-ben új toronnyal helyettesítettek. 1859-ben elhatározták a templom megnagyobbítását. A templom hossza 24,4 m, szélessége 8,23 m, magassága 6,2 m lett. Belseje hajó alakú, a bejárat felett kétszárnyúkarzat nyúlik az oltár felé. A szószék márványszínű oszlopokkal díszített oltár fölé emelkedik. Az építési munkálatok 1860-ban fejeződtek be. 1861-63-ban új padokkal látták el a templomot. 1934 tűz pusztított a parókián és a melléképületben, aminek a helyreállítása hosszú időt vett igénybe. A villanyt 1936-ban vezették be a templomba. 1985-ben ünnepelték a templom fennállásának kétszázadik évfordulóját. 1992-1995 között lehetőség nyílt az ajtók, ablakok és a toronyablakok cseréjére, ezt követően a 2000 évek elején az épület falai is tatarozásra kerültek. Az épületegyütteshez 2005-ben új gyülekezeti ház épült.

KORREKCIÓS JAVASLAT

A szépen felújított templom állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
10127/5552	181	Fő utca	Általános műemléki védelem III.

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Barokk Szentháromság oszlop. Zichy Borbála grófnő megrendelésére készült 1746-ban. Alkotója Szloboda Mihály ösküi származású kőfaragó mester volt, aki Walch Tamás kőfaragó műhelyében dolgozott. Bánta pusztai mészkőből faragták, a Szentháromság alakjait ábrázolja. A Szt. Anna oszlophoz hasonló szobor alakjai kompozit oszlopokon kerültek elhelyezésre a XVIII. századi ízlésnek megfelelően. Az oszlop talapzatára eredetileg feliratot véstek azonban az írás napjainkra már olvashatatlan. A Szentháromság szobor oszlopának tövében eredetileg egy Szűz Mária szobor volt elhelyezve, ami napjainkra sajnos elveszett, így az oszlop hiányos. 2000-2001 között restaurálásra került, mivel állapota kritikussá vált.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az oszlop állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
10128/5553	398	Kossuth tér	Általános műemléki védelem III.

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Barokk Szt. Anna szobor, emlékoszlop.

Zichy Borbála grófnő megrendelésére készült 1747-ben. Alkotója Szloboda Mihály ösküi származású kőfaragó mester volt, aki Walch Tamás kőfaragó műhelyében dolgozott. Bánta pusztai mészkőből készült. A veszprémi egyházmegye védőszentjét, Szent Annát amint a lábánál térdeplő kis Máriát a Szentírásra tanítja. A szobor alakjai hasonló kialakítású kompozit oszlopokon kerültek elhelyezésre a XVIII. századi ízlésnek megfelelően. Az oszlop talapzatára eredetileg feliratot véstek azonban az írás napjainkra már olvashatatlan. 2000-2001 között restaurálásra került, mivel állapota kritikussá vált.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az oszlop állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
10131/6812	42, 43, 44/2, 45, 46, 47, 50, 51, 52, 53, 403/1, 1020, 49, 1067/6, 35, 44/1, 40, 38	Mecset utca	Műemléki környezet

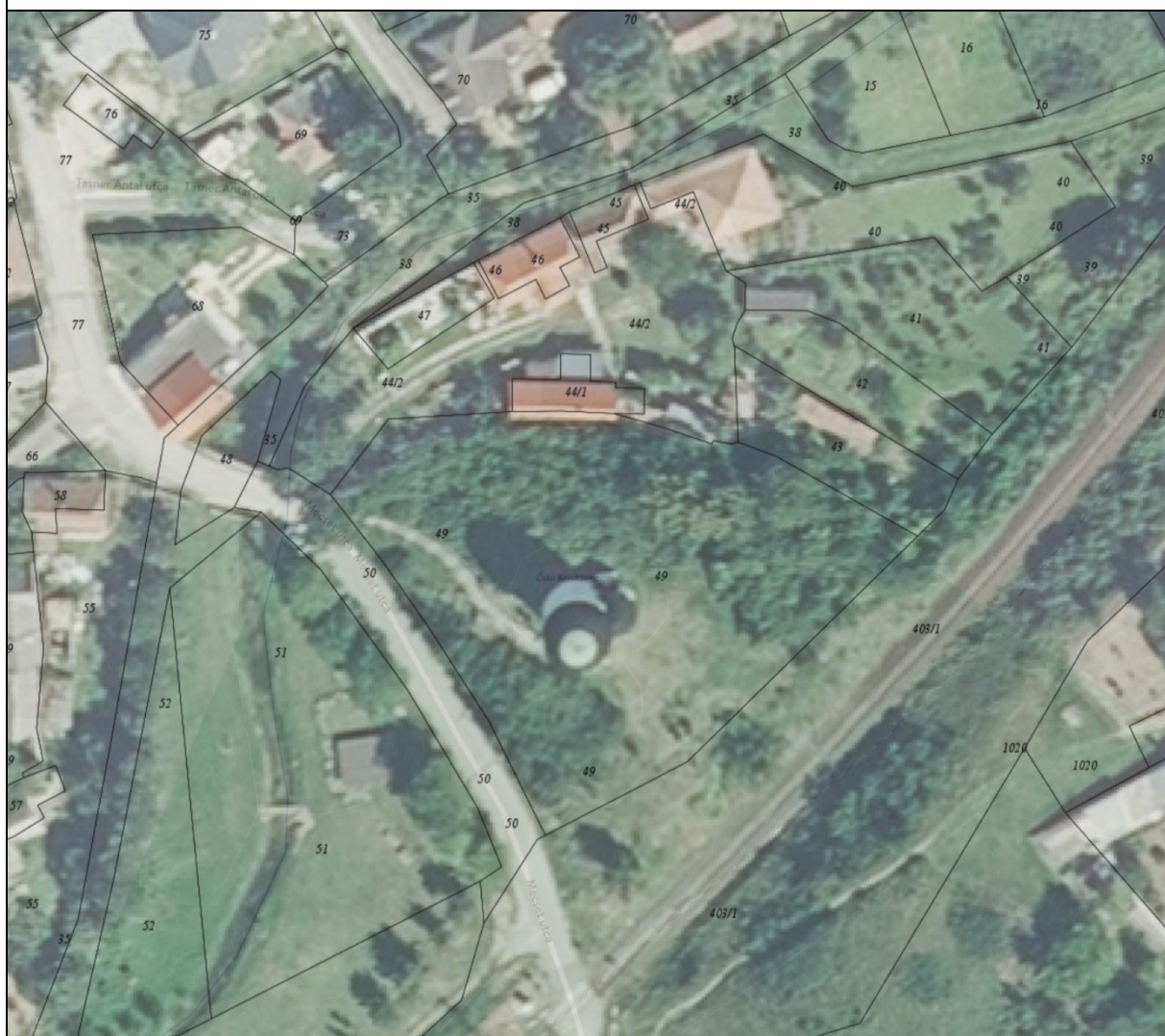
LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Római katolikus templom műemlék "műemléki környezet"

KORREKCIÓS JAVASLAT

A terület egységes arculatát az egyes beavatkozások során meg kell őrizni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
24678/5549	181, 77, 182, 180, 184, 178, 1536, 176, 177, 396, 133, 132, 131, 130, 1, 208	József Attila utca	Műemléki környezet

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Római katolikus templom ex-lege műemléki környezete.

KORREKCIÓS JAVASLAT

A terület egységes arculatát az egyes beavatkozások során meg kell őrizni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
24681/5551	215/2	Fő utca	Műemléki környezet

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Evangélikus templom ex-lege műemléki környezete.

KORREKCIÓS JAVASLAT

A terület egységes arculatát az egyes beavatkozások során meg kell őrizni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
24682/5550	035/9, 037/1, 037/4, 046/13, 031, 02/4, 0329/2, 0330/2, 0333/1, 027/13, 014		Műemléki környezet

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Romkuti duzzasztógát ex-lege műemléki környezete

KORREKCIÓS JAVASLAT

A vízgyűjtő terület és a vízvédelmi műtárgyak területét komplexen kell kezelni, a duzzasztógát állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

AZONOSÍTÓ/TÖRZSSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
24683/5548	60, 66, 67, 77, 55, 68, 76, 74		Műemléki környezet

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Ún. "Basa-lak" ex-lege műemléki környezete

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építéstörténeti és régészeti feltárást követően a terület komplex megújítását együtt, egységes arculat szerint kell kezelni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

2. Védelemre javasolt helyi érték

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
1	68	Mecset utca	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Mészáros-malom. A Kerektemplom lábánál álló malmot Tói vagy Falubeli malomnak is nevezték. Építésének ideje ismeretlen, elképzelhető, hogy az egykori Újlaky vár mellett volt valamilyen középkori előzménye. A XVIII. sz. végén már üzemelt, ebben az időben 3 db nagy felülcsapott vízikerekekkel működött. Ekkori tulajdonosai nem ismertek, de az biztosra vehető, hogy az 1900-as évek előtti időszakban gróf Witzleben-Altdöbern Henrik birtokolta, aki a környék iparosításában játszott jelentős szerepet. Tőle vásárolta meg a malmot az 1900-as évek elején Mészáros József, bakonybéli születésű molnár mester. Az elkövetkezendő évtizedekben az ő családja birtokolta és használta az épületet. Ebben az időszakban a malom 2 db felülcsapott vízikerekekkel működött, mindkettő kb. 2,5 m átmérőjű volt, és egy-egy malomkővet forgattak. A malom teljesítménye 5-6 mázsa gabona megőrlése lehetett 24 óra alatt. 1905 körül a molnár korszerűsítette a malomgépezetet és az egyik malomkő helyébe, Ganz hengersizéket, egy darab hasábszítát illetve Szendy féle daragépet és koptatót szerelt be. A korszerűsítések nyomán a malom teljesítménye duplájára nőtt. 1910-ben a korábbi nádtetőt lecserélték cement-cserépből készült tetőre. 1938-ban újabb korszerűsítésen esett át a malom, a két vízikereket leszerelték és egyik helyére egy 8 lóerős Bánki féle vízturbinát helyeztek. 1942-ben Mészáros József fia, Lajos vette át a malom vezetését és 1950-ig ő működtette. A háború után a malmot nem államosították, de tulajdonosa végül felhagyott a molnármesterséggel. A gépeket hamarosan leszerelték, ettől kezdve az egykori malom a mai napig lakóház-ként funkcionál. Az épület felújítás alatt áll, bővítették, szerkezeteit helyenként átépítették.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az épület felújítását az építéskori állapothoz igazodva javasolt folytatni a még megmaradt szerkezetek megtartása mellett.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSEGI FOK
2	30	Fő utca	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Sörház malom vagy Klubec malom. A patak folyása mentén haladva, a vasútállomással szemben a félig romos Sörház mellett áll. A Sörház a Zichy grófok tulajdonában lévő sörfőzde volt, amely a 18. század közepétől működött. A faluban több helyen is elvadult komlóbokrokot lehet látni, amelyek az egykori sörfőzés emlékét idézik. Sajnos az épület melyet később lakóházzá alakítottak, jelenleg lakatlanul, félig romosan pusztul.

A malom építésének ideje nem ismert, de a fellelhető adatok szerint 1832-ben már létezett és működött. Feltételezhetően a Zichy család tulajdonában volt és bérlők működtették, majd később megvásárolta egy Kapossy nevű molnár, aki továbbadta Neuhauszer Gábor kereskedőnek. A malom ebben az időben 1 db alulcsapott vízierékkel egy malomkővet hajtott meg. Teljesítménye kb. 1-1,5 mázsa gabona lehetett 24 óra alatt. 1910 körül a vilonyai születésű Klubec Elek vásárolta meg a malmot, aki hamarosan átépíttette, korszerűsítette. Megszüntették a korábbi boltíves mennyezetek egy részét és a szabadkéményes konyhát, valamint az egész épületet megmagasították. 1940-ben a tulajdonosa leszereltette a régi vízieréket és helyébe egy 3 lóerős Bánki vízturbinát építtetett, a malomkő helyére pedig 1 db Wonarch típusú darálógépet helyeztek. A korszerűsítés nyomán darálóként, a malom teljesítménye 8-10 mázsára növekedett naponta. A háború után ezt a malmot sem államosították, még 1955-ben is darálóként működött. Ekkori tulajdonosai Klubec Elek leszármazottai, lánya Klubec Margit és férje Pavelka András volt. A 70-es évekre a darálást is megszüntették.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az épületegyüttes állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell. Építéstörténeti és falkutatást követően az építészeti állapothoz igazodva javasolt az épületeket felújítani, korszerűsíteni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

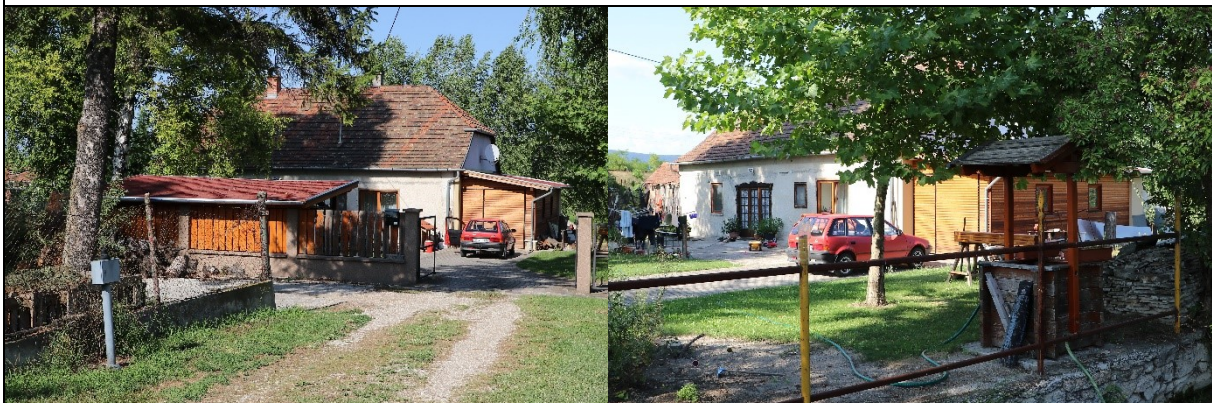
SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSEGI FOK
3	641/2	Fő utca	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Veres vagy Cserepes malom (Falu alatti malom, Várad malom, Javornitzky malom). Ez a malom volt Öskü legnagyobb teljesítményű vízimalma. Építési ideje ismeretlen, de 1832-ben már ez is működő vízimalomként van számon tartva. Ebben az időben két felülcsapott vízikerekekkel rendelkezett, amelyek egy-egy pár őrlőkövet forgattak. (A ma is meglévő malom csatornát megemelték ez tette lehetővé a felülcsapott kerekek alkalmazását.) A malom több alkalommal is leégett, de mindig újjáépítették, így alakult ki későbbi formája. Az 1900-as évek előtt tulajdonosai valószínűleg a Zichy grófok voltak, tőlük vásárolta meg a korábbi bérlő Várad István molnár-mester. A malom ebben az időben már csak egy felülcsapott vízikerekekkel működött, de ez egyszerre két darab hengerezéket, hasábszítát és egy pár őrlőkövet működtetett. Ebben az időben 5-8 mázsa gabonát volt képes 1 nap alatt megőrlni. Várad molnár a malmot folyamatosan korszerűsítette, két modernebb hengerezéket, új hasábszítát és egyéb modernebb berendezést építtetett be, sőt a világítás céljára áramfejlesztővel is felszereltette. (Ekkoriban a faluban még nem volt áram.) A korszerűsítések nyomán a malom napi őrlési teljesítménye 14 mázsára emelkedett. A malom fénykorában két molnársegédet és két kocsist is foglalkoztatott, utóbbiak a környező falvakból szállították az őrlési valót (csuvároztak). 1919-től Várad Ferenc molnár-mester vette át apjától a malom vezetését. A malmot még egyszer modernizálták 1945 előtt, ekkor kap egy őrlést segítő villanymotort és még egy hengerezéket, ezáltal elérte a napi 25-30 mázsa teljesítményt is. A II. világháború után 1951-ig a Várad család működtette a malmot, majd ekkor átvette a Malomipari Egyesülés, amely a továbbiakban Vanzek Ferenc megbízottal üzemeltette 1955-ig. Ezután a helyi tanács vette át és további négy évig használatban volt. 1959-ben végleg leállították, ezt követően a malom sorsa a lassú pusztulás lett. Gépezetét fokozatosan eltávolították, a malomépület állapota egyre inkább leromlott, csak lakórészét használta a Javornitzky család, Várad molnár örökösei (Javornitzky Ervinné született Várad Erzsébet a molnár lánya volt). A korhadozó malomkerék sokáig látható volt, de napjainkban sajnos már csak az átalakított molnárlakás és az egykori malomcsatorna maradt fent, mivel a malom épületet a közelmúltban lebontották, helyére faszervezetű félnyereggetős építményt építettek.

Miután az egykori malomépület településtörténeti ritkaság volt, annak tömegét építéstörténeti kutatást követően rekonstruálni javasolt a malomkerékkel együtt. A molnárlakás és az egykori műtárgyak állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
4	5/5	Fő utca 3	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Népi lakóépület a 19. század második feléből. Oldalhatárra épített, nyeregvetős, cserépfedésű tornácos épület, karakteres, keretes utcai homlokzattal. Tömör vegyesen rakott utcai kerítése melléképülettel épült össze.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az épületet stílusjegyeinek megőrzése mellett javasolt felújítani. A tömör kerítésszakasz szintén védelemre szorul. Kapuját fa kapura kell kicserélni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSEGI FOK
5	113/1	Mecset utca 3.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Katolikus plébánia, Tasner Antal szülőháza.

A katolikus templom közelében, hosszú, sokablakos, földszintes épület áll. A ház kissé jellegtelen külseje ellenére fontos történelmi emlék, mivel itt született 1808-ban Tasner Antal Széchenyi István gróf személyi titkára és munkatársa. Az épület a XVIII. században került felépítésre, a Zichy uradalom intézőjének szolgálati lakásaként. A későbbi tulajdonos Magyar Államtól, Németh plébános kérésére 1901-ben kapta meg az egykori intézői lakot a katolikus egyház. Az épülethez ekkoriban nagy istálló, ólak, hatalmas udvar, valamint két szérű és két pajta is tartozott. A plébánia szerepét egészen 1943-ig töltötte be. Ezen időszak alatt főleg udvar felőli részét bővítették, utcafrontja szinte változatlan maradt. A 40-es évek közepétől egészen a 90-es évekig általános iskolaként működött. A község új iskolájának felépítése után különböző szakköröknek és a helytörténeti gyűjteménynek adott helyet. Az épületet nemrég külső hőszigeteléssel látták el, homlokzati díszítő elemei eltűntek.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell. Az egykori homlokzati díszítést javasolt visszaállítani.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSEGI FOK
6	3	Mecset utca 2.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Művelődési ház

A falu központjában álló Kultúrház helyén egykor bikaistálló volt. Építését 1960-as évek elején kezdték meg, amiben szorgos segítséget nyújtottak többek között a Petőfi Sándor Általános Iskola akkori diákjai is. 1962.06.24-én nyitotta meg a kapuit a lakosság előtt Petőfi Sándor Kultúrotthon néven, a községi tanács (később települési Önkormányzat) fenntartásában. A Művelődési Ház felépítése előtt az evangélikus gyülekezetből a II. világháború után államosított épületben szervezték a kulturális rendezvényeket, amatőr színi- valamint a mozi-előadásokat. A háború után létrehozták a Népkönyvtárat. A 80-as években nagy változások történtek a Művelődési Ház életében. 1982-ben hosszú idő után megszűnt a mozi. Az ezt követő viszontagságos évek nem tettek jót a Kultúrház működésének, a rendezvények száma fokozatosan lecsökkent. Ráadásul kényszerűségből a nagytermet tornateremként használták, míg az új iskola el nem készült. A 1990-ben egy rövid ideig próbálják újjáéleszteni a kulturális életet, de sajnos még formális vezetője sem volt a háznak. A könyvtár továbbra is üzemelt. 1999-ben új vezető van az intézmény élén, és vezetésével, ekkor költözött újra élet az épület falai közé. A Művelődési Ház 2006-ban kívül és belül felújításra került. A 2010-től az IKSZT (Integrált Községi Szolgáltató Tér) átadását követően a Kultúrház épülete nagyobb rendezvények, kiállítások, bálók, ünnepek helyszínéül szolgál.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
7	1020	Rózsa utca	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Nyeregtetős népi lakóház és melléképületek. A kőfalas, cseréptetős ház feltehetően a 19. sz. első felében már áll. Fennmaradt organikus szerkezetei sajátos helyi építészeti karaktert hordoznak. Lakóház rendeltetése ellenére a mai lakásigényeknek már nem felel meg, a helyi épített örökségnek viszont szép emléke, ezért mai formáját konzerválva javasolt megőrizni.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell. Felújítása hagyományos anyagokkal, műemléki szakfelügyelet mellett történhet.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
8	1020	Rózsa utca 14.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Lakóház. Településképi értékes elem az oldalsó beépítésbe épült egyszerű tömegű lakóépület és melléképülete tömör kerítéssel. A 19. sz. első felében már hasonlóan beépített telek.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Az épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
9	999	Kis utca 1.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Lakóház. Településképi értékes elem az utcasarkot meghatározó egyszerű tömegű, cserépfedésű tornácos lakóépület és melléképülete tömör kerítéssel. A 19. sz. első felében már hasonlóan beépített telek.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Felújítást igényel. Építéstörténeti és falkutatást követően az építéskori állapothoz igazodva, építészeti értékeinek megőrzése mellett javasolt felújítani, korszerűsíteni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
10	1004	Rózsa utca 6.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Lakóház. Településképi értékes elem az utcasarkot meghatározó egyszerű tömegű, cserépfedésű tornácos lakóépület és melléképülete tömör kerítéssel. A 19. sz. első felében már hasonlóan beépített telek.

Oromfalán 1911-es felirat található. A közelmúltban az épületet elkezdték felújítani.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építészeti értékeinek megőrzése mellett javasolt felújítani, korszerűsíteni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
11	403/2	Fő utca	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Kőhíd a patak felett. Többször átépített szerkezet, viszont településképi, településtörténeti szerepe miatt védelemre szorul.

KORREKCIÓS JAVASLAT

A hídszerkezet állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
12	1	Mecset utca	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Településtörténeti és településképi értékes elem a falu közepén keretesen beépült tömb földszintes magastetős tömegekkel. A kocsmáépület és az északnyugati sarkon lévő épület a 19. sz. elején már áll, sőt a kocsmáépület helyén az I. katonai felmérés szerint a 18. században is épületet jelöl. A kocsmá udvari részét kisebb hajlású tetősíkkal átépítették, a Mecset utca felől lapostetős épületrész épült.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építéstörténeti és falkutatást követően az építéskori állapothoz igazodva javasolt felújítani, korszerűsíteni. Az épületek állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell. A tetőhólyást cserépre kell cserélni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
13	324	Bántai utca 5.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Lakóház. Településtörténeti és településképi értékes elem az utca ívébe épült egyszerű tömegű lakóépület és melléképülete, amely valaha egy telket alkotott a vele zártan összeépült szomszédos épülettel. A 19. sz. első felében már áll, karakteres kéménytesttel, tömör kerítéssel.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építéstörténeti és falkutatást követően az építéskori állapothoz igazodva javasolt felújítani, korszerűsíteni. Az épület állagmegővését folyamatosan biztosítani kell. Kapuját a tömeghez illő fa kapura kell cserélni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
14	323	Bántai utca 7.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Lakóház. Településtörténeti és településképi értékes elem az utca ívébe épült egyszerű tömegű lakóépület és melléképülete, amely valaha egy telket alkotott a vele zártosan összeépült szomszédos épülettel. A 19. sz. első felében már áll, karakteres kéménytesttel, tömör kerítéssel.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építéstörténeti és falkutatást követően az építéskori állapothoz igazodva javasolt felújítani, korszerűsíteni. Az épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell. Kapuját a tömeghez illő fa kapura, palafedését cserépfedésre kell cserélni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSEGI FOK
15	307	Bántai utca	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Egykori kovácsműhely 19. sz. második feléből. Településtörténeti és településképi értékes elem a kőből falazott kis épület. Feltehetően nyitott félnyeregvetős épületrész is tartozott hozzá, amelyre már csak a keleti falmaradvány utal.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építéstörténeti és falkutatást követően az építéskori állapothoz igazodva javasolt felújítani, korszerűsíteni. Az épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
16	321	Bántai utca 19.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Lakóház. Településtörténeti és településképi értékes elem az oldalhatáros utcásorba épült egyszerű tömegű tornácos lakóépület a szomszédos lakóépületekkel. Homlokzatfelirata 1921 évet jelöl. A 19. sz. első felében már hasonlóan beépített telek.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építéstörténeti és falkutatást követően az építéskori állapothoz igazodva javasolt felújítani, korszerűsíteni. Az épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell. Kapuját a tömeghez illő fa kapura, palafedését cserépfedésre kell cserélni.

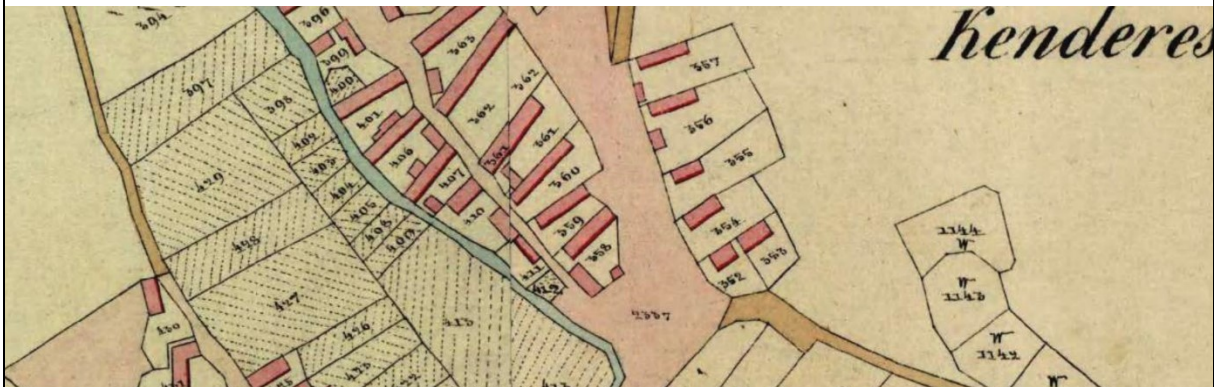
FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
17	319	Bántai utca 21.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Lakóház. Településtörténeti és településképi értékes elem az oldalhatáros utcásorba épült egyszerű tömegű tornácos lakóépület a szomszédos lakóépületekkel. A 19. sz. első felében már hasonlóan beépített telek.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építéstörténeti és falkutatást követően az építéskori állapothoz igazodva javasolt felújítani, korszerűsíteni. Az épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell. Kapuját a tömeghez illő fa kapura kell cserélni.

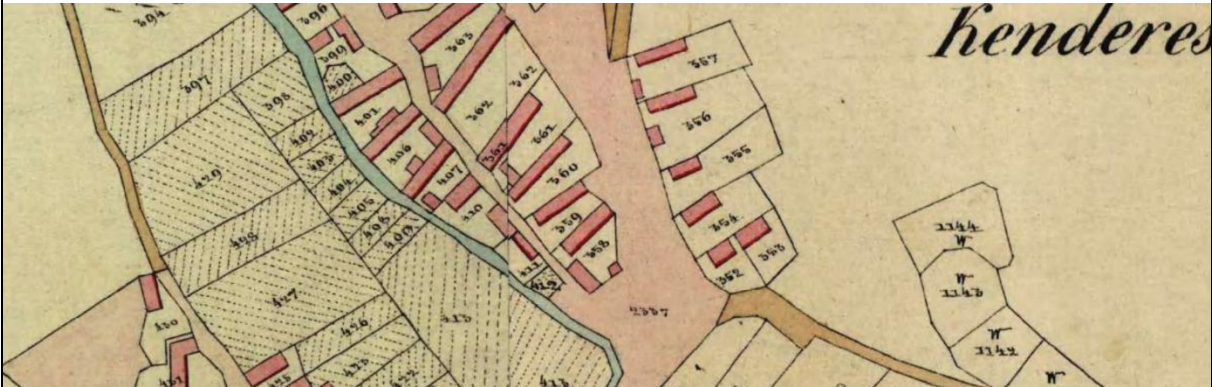
FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
18	318	Bántai utca 23.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Lakóház. Településtörténeti és településképi értékes elem az oldalhatáros utcásorba épült egyszerű tömegű tornácos lakóépület a szomszédos lakóépületekkel. A 19. sz. első felében már hasonlóan beépített telek.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építéstörténeti és falkutatást követően az építéskori állapothoz igazodva javasolt felújítani, korszerűsíteni. Az épület állagmegóvását folyamatosan biztosítani kell. Kapuját a tömeghez illő fa kapura, palafedését cserépfedésre kell cserélni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSÉGI FOK
19	020/7	Bántapuszta	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Tároló épület az egykori római villagazdaság területén a századfordulóról. Nyeregtetős palafedésű épület kő és téglavégfalazattal, fagerendás födémmel. A hiányos tetőhéjalás miatt a belső szerkezetek is károsodtak. Az egykori villaépület Bántapuszta helyén és környezetében, két forrás között emelkedő dombháton helyezkedett el. Az Aranyos-kút környéke már Rómer Flóris által is megfigyelt római kori jelentőségű terület. Gyakran találtak itt pénzeket, Bántapusztától nyugatra, valamint a római katolikus plébánia egykori földjén pedig alapfalakra bukkantak. Faller Jenő útmaradványról tett itt említést. Az 1950-es években edénytöredékek, néhány vaszkészlet, a településhez közel pedig egy szarkofág került elő.

KORREKCIÓS JAVASLAT

A római kori emlékek feltárásához kapcsolódóan turisztikai információs pont, bemutatóhely lehet. Az építéskori állapothoz igazodva javasolt felújítani, korszerűsíteni. Palafedését cserépfedésre kell cserélni. Az elhanyagolt állapotú épület sürgős beavatkozást igényel.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

SORSZÁM	HELYRAJZI SZÁM	CÍM	VÉDETTSEGI FOK
20	143	Dózsa György utca 16.	Nincs

LEÍRÁS, JELLEMZŐK, VÉDENDŐ ÉRTÉKEK

Népi lakóház feltehetően a 19. sz. első feléből (az 1857-es kataszteri térkép már ábrázolja). Településtörténeti és településképi értékes elem az oldalhatáros utcásorba épült egyszerű tömegű tornácos lakóépület. Karakteres kéményét, egykori szabadkéményes konyhája körüli szerkezeteket meg kell tartani.

KORREKCIÓS JAVASLAT

Építéstörténeti és falkutatást követően az építéskori állapothoz igazodva javasolt felújítani, korszerűsíteni. Palafedését cserépfedésre kell cserélni.

FOTÓ, HELYSZÍNRAJZ

